Historische ecologie van De Brand
Historische ecologie als kennis- en inspiratiebron voor planvorming

Joep Dirkx
Alterra/Natuurplanbureau
Wageningen

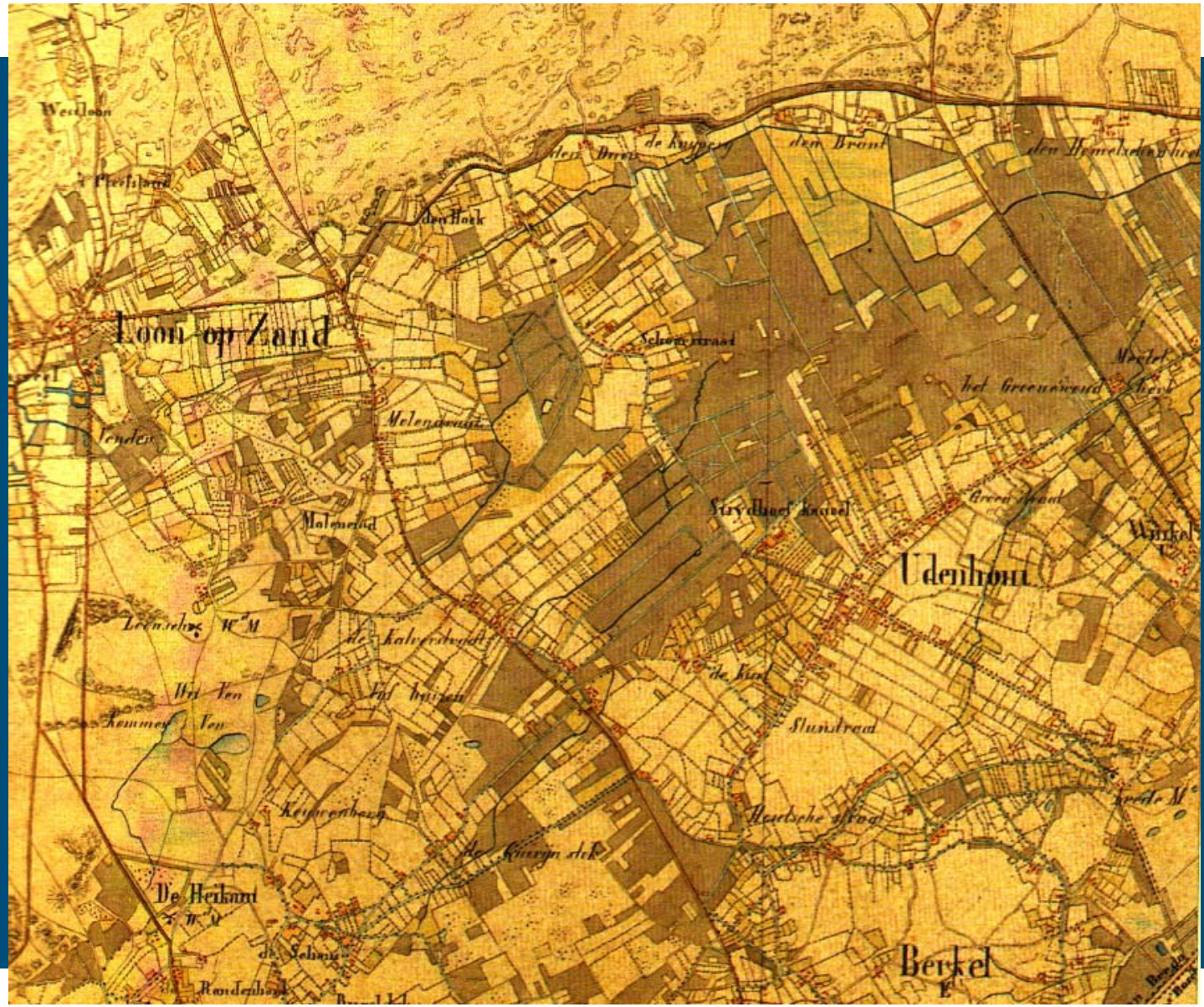
ALTERRA

Inhoud presentatie

De Brand als case:

- Probleem en doel
- Veralgemenisering Brand problematiek
- Aanpak
- Resultaten
  - Schets ontstaansgeschiedenis gebied
  - Zichtbare sporen, wat is bijzonder
  - Gebruik in natuurontwikkelingsplannen

De Brand als case

ALTERRA

Probleem:

- Bijzonder cultuurlandschap
- Oud bos met kenmerkende flora
- EHS, plannen voor opname in grote begeleid natuurlijke eenheid (begrazing)

Vraag:

- Wat zijn precies de cultuurhistorische en historisch-ecologische waarden?
- Hoe verhouden die zich tot plannen begeleid natuurlijke eenheid?
- Voortborduren op eigen karakter en identiteit gebied?
- Welke opties zijn er om cultuurhistorie met natuurbehoud te integreren?

Doel:

- Historisch-landschappelijke waarden evalueren
- Historisch-ecologische referentiebeelden schetsen
- Inzicht bieden om historisch-landschappelijke waarden als randvoorwaarde, natuur te ontwikkelen

Niet uniek:

- Mortelen
- Wildernis
- Reestdal

- Geuldal
- Krimpenerwaard
- Twentse heiden
- Fortificaties Zeeuws-Vlaanderen

Algemene problematiek:

Hoe pak je in waardevolle cultuurlandschappen natuurontwikkeling aan:

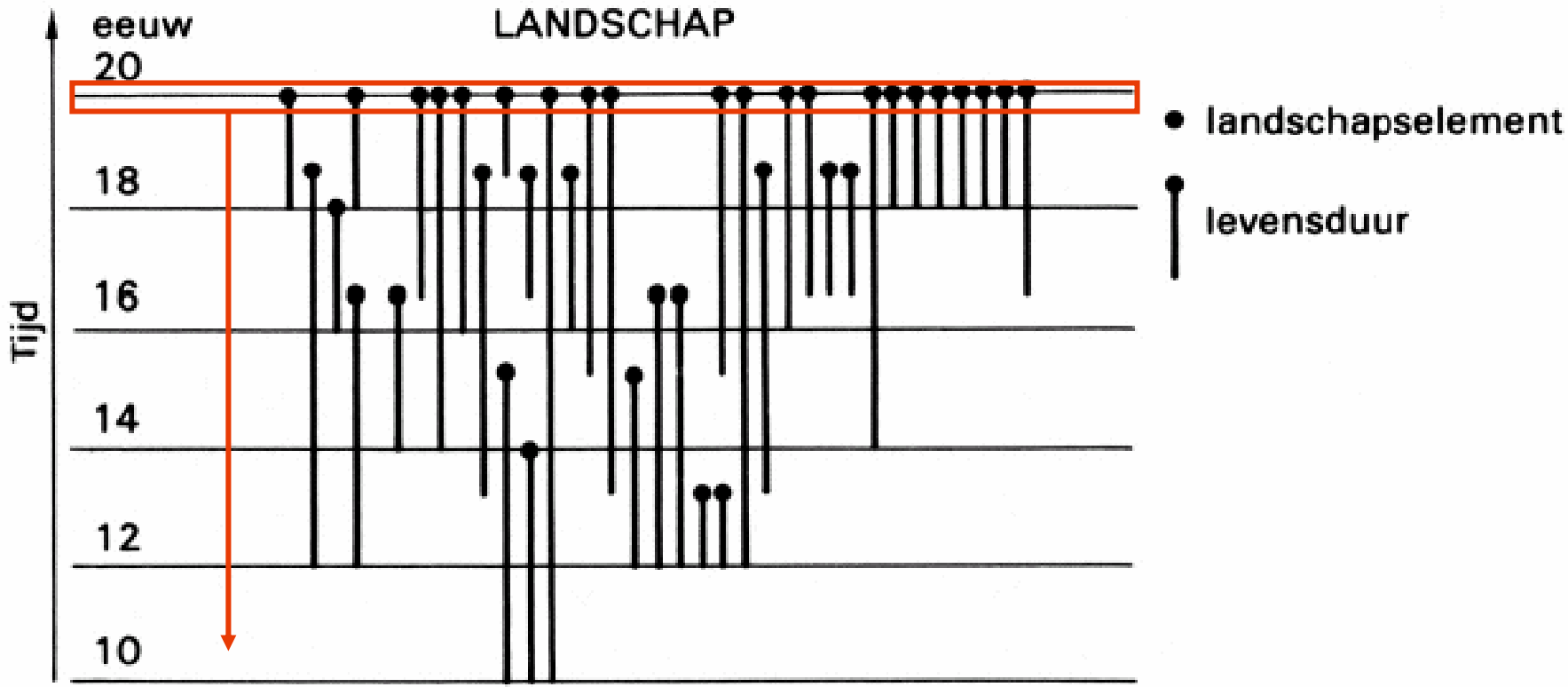
- Respect voor landschap
- Voortborduren op kenmerkende eigenschappen gebied
- Behoud “oriëntatie in tijd en ruimte”
- Het verhaal van het landschap is overal anders

Aanpak

- Retrospectieve methode
- Retrogressieve methode

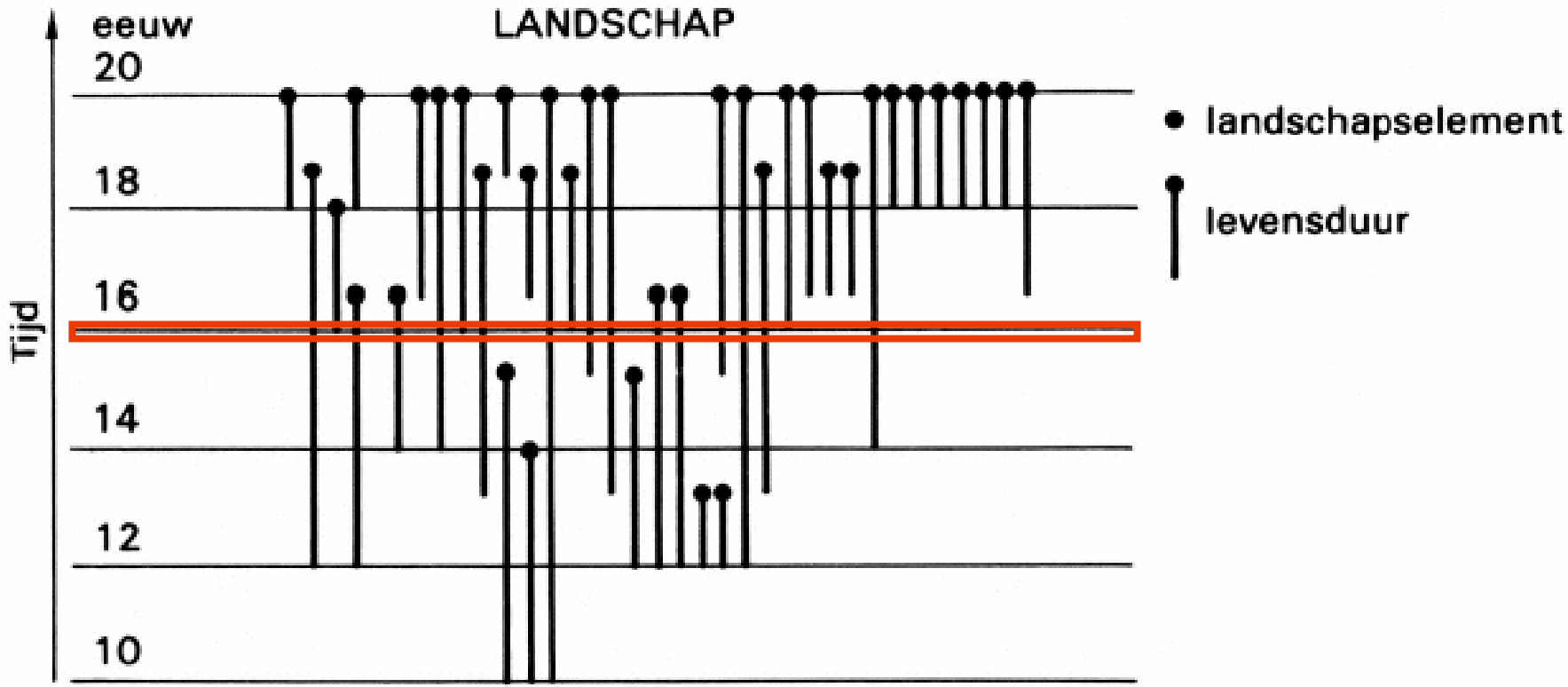
Retrospectief

Ontstaansgeschiedenis huidige landschap analyseren

Retrogressief

Reconstructie van historische situatie

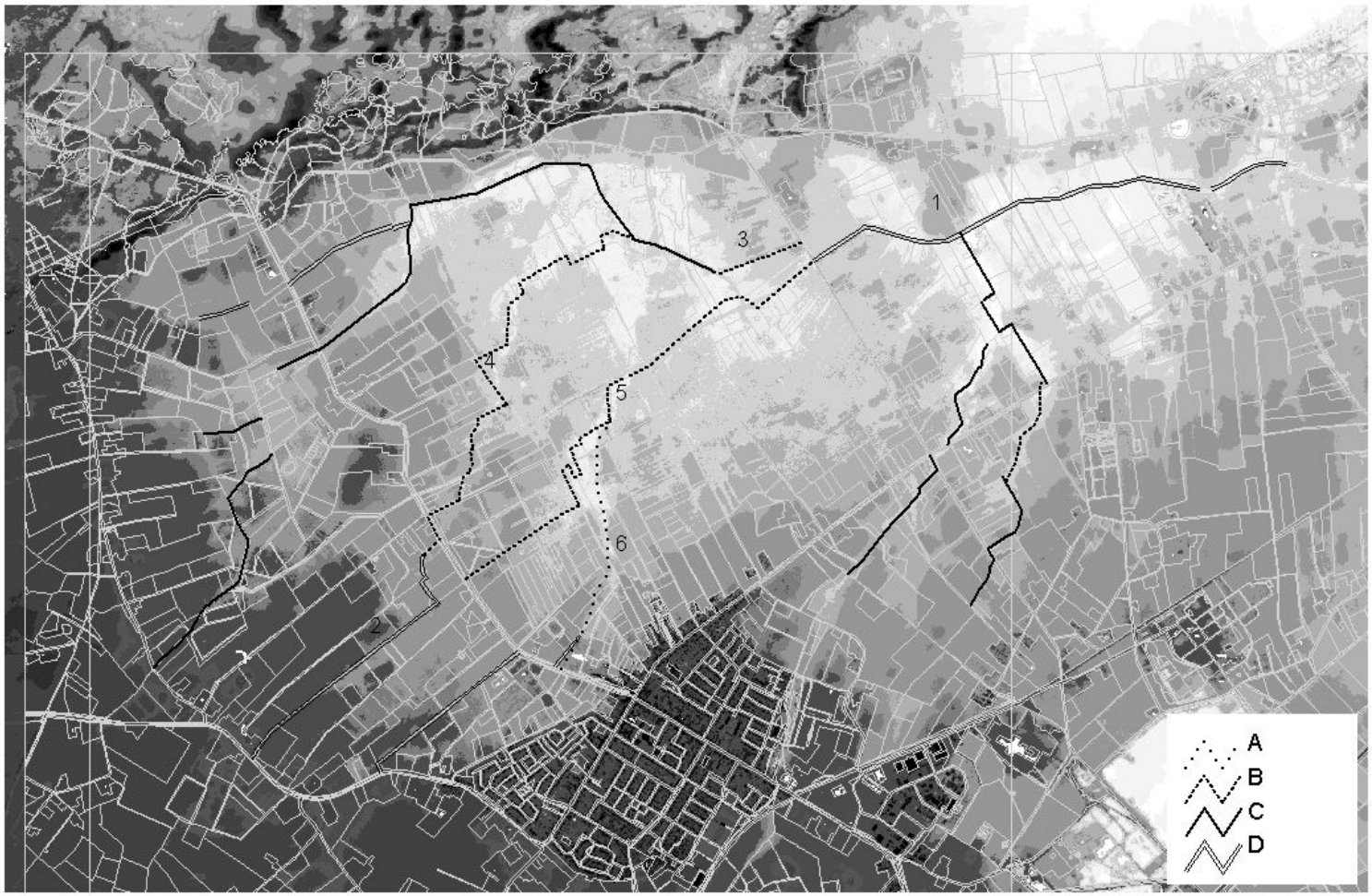

ALTERRA

Bronnen

- Natuurlijk archief
  - Bodemkunde
  - Palynologie
  - Micromorfologie
- “Cultuurlijk” archief
  - Kaarten
  - Documenten in archieven
  - Historische vegetatiegegevens, excursieverslagen

Abiotiek

ALTERRA

Ontstaansgeschiedenis

Abiotiek:

Natte gronden (veel *-laar* toponiemen)

Wildernis

1232: schenking gebruiksrechten *Silva de Odenhout*

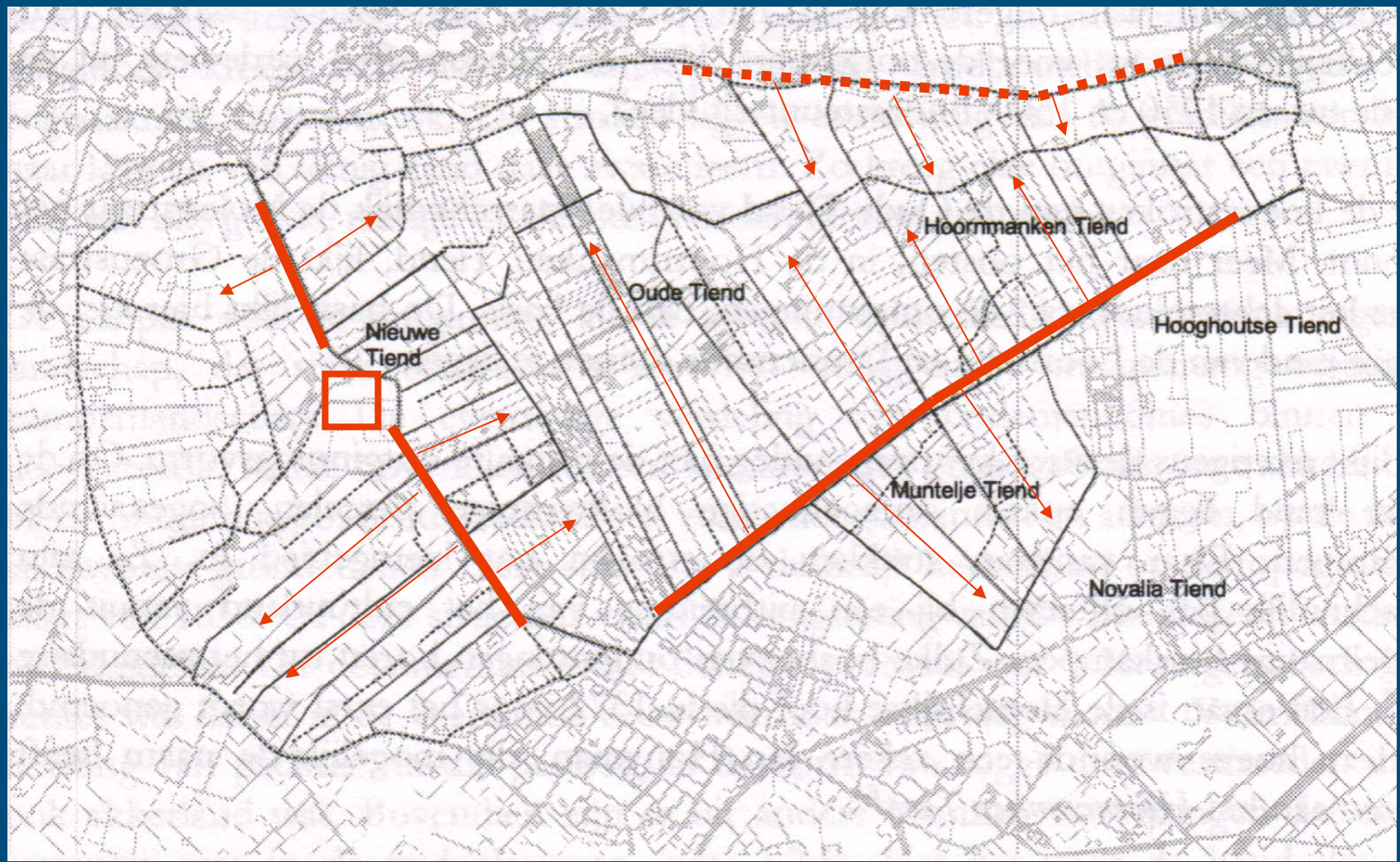
Ontginningen

1290: 8 hoeven land aan Tongerloo

1299: nog eens 4 hoeven

….. tot in 14e eeuw ontginningen

Opmerkelijk landschapspatroon

ALTERRA

Boshoeven

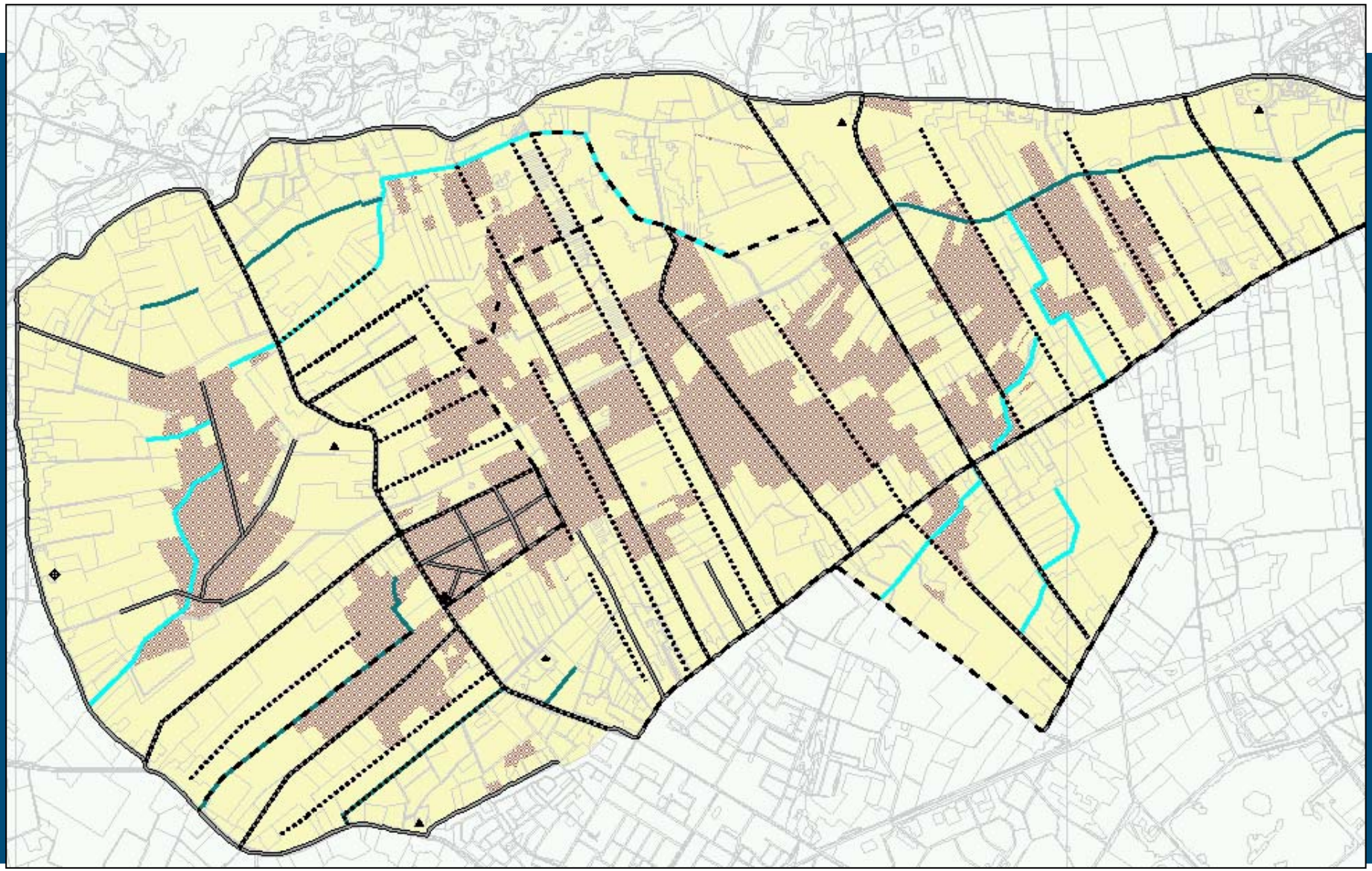
- Elke hoevestrook 1 boerderij

  In elke strook volledig gemengd bedrijf
- Karakteristieke zonering

  In elke strook van voor naar achter = hoog naar laag:

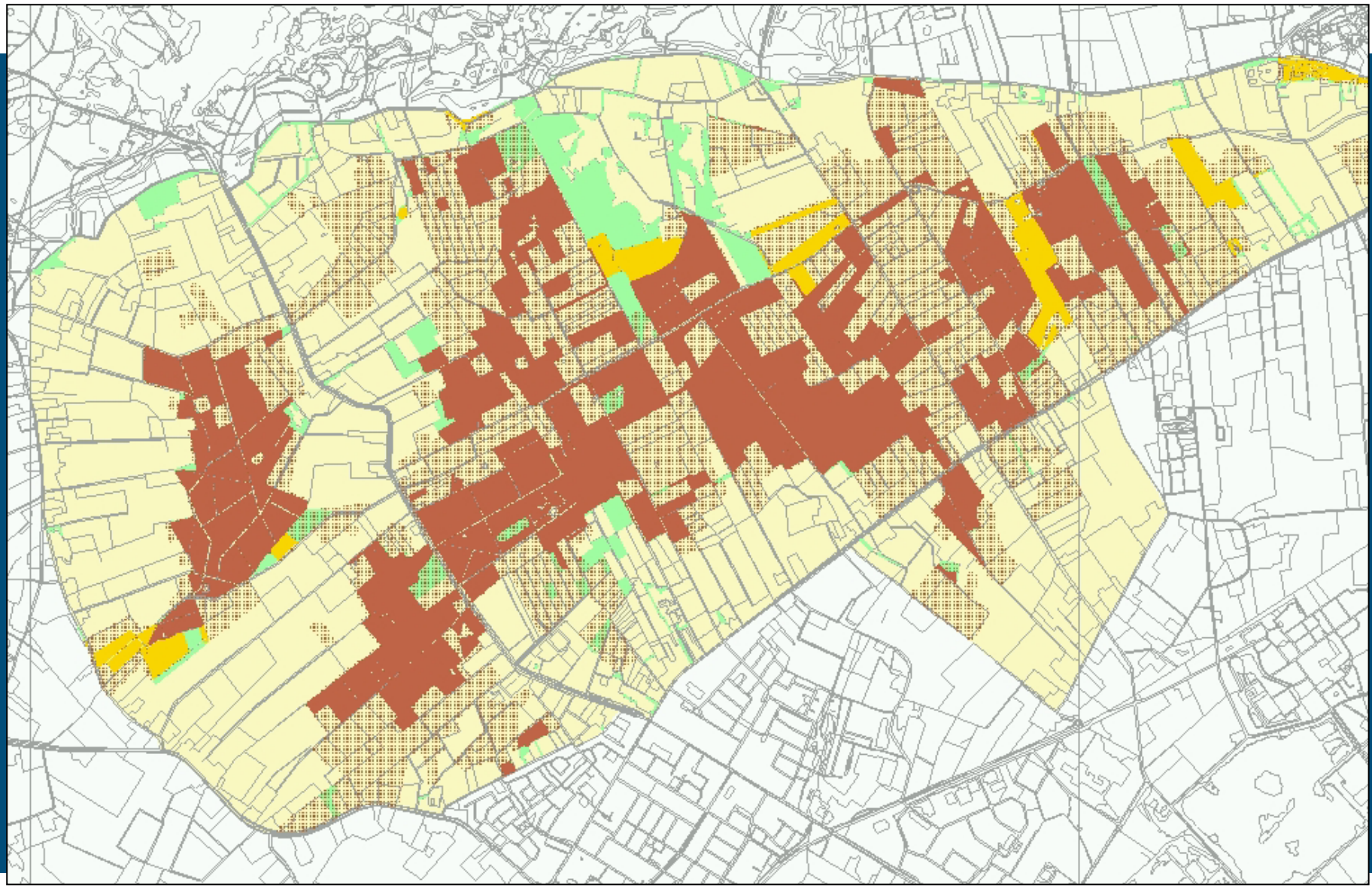
  1. boerderij aan ontginningsas
  2. akkerland
  3. grasland
  4. bos

Historische elementen in het landschap

ALTERRA

Oude bossen

ALTERRA

Zeldzame oude bossen

ALTERRA

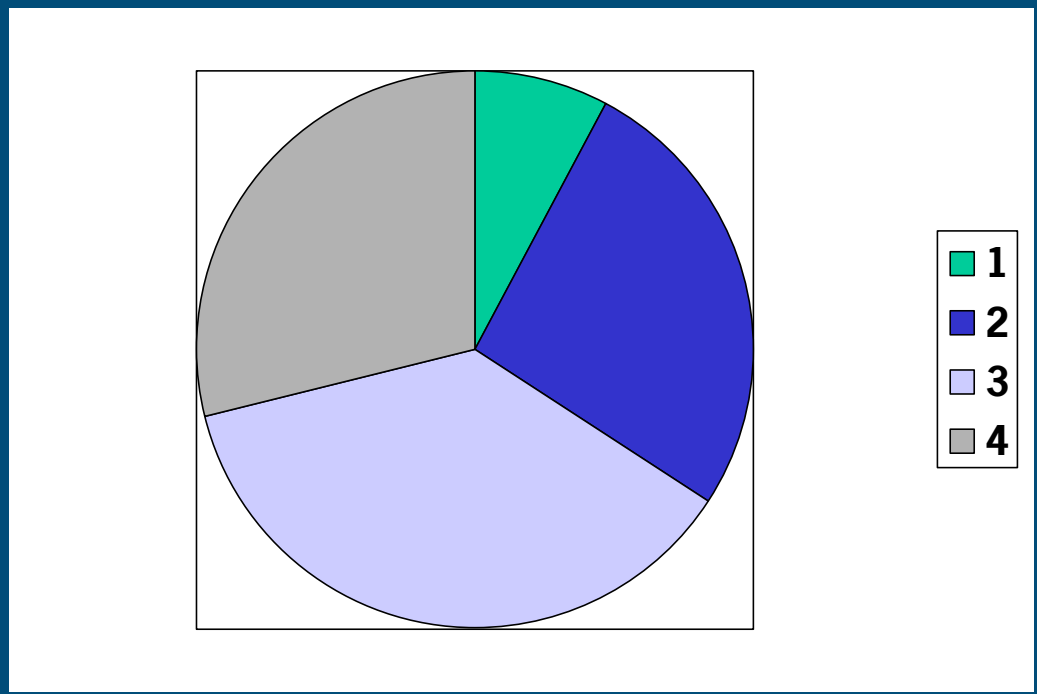
Betekenis oud bos in De Brand

- In De Brand 346 ha oud bos
- Dat is 1% van landelijk areaal en 12 % van Brabants areaal
- Ecologische betekenis: 27 “oude bossoorten”
  - Bosanemoon
  - Dubbelloof
  - Veelbloemige salomonszegel
- Hakhoutbeheer en rabatten

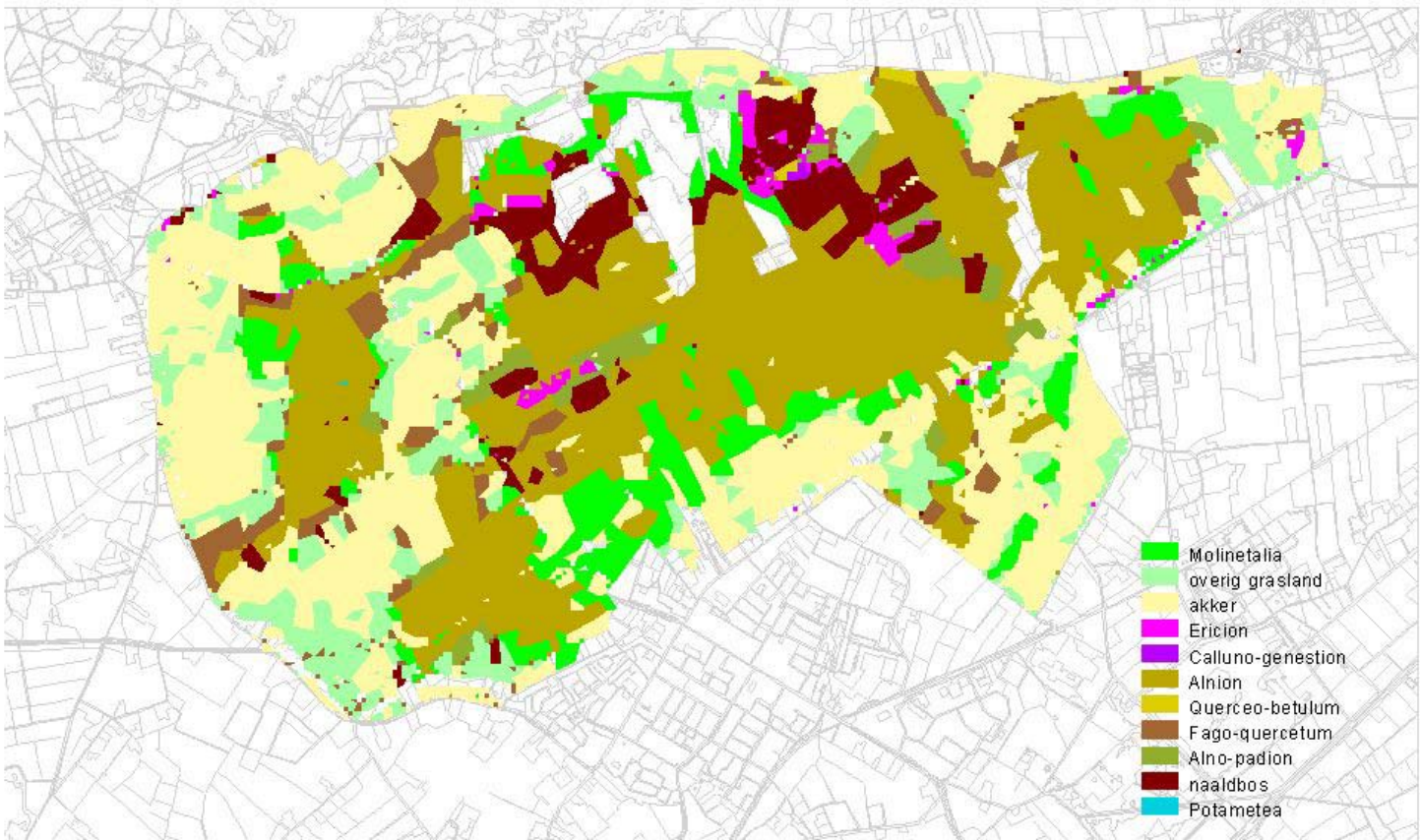
Referentiebeeld

Eind 19e eeuw:

- 760 ha bos waarvan 600 ha hakhout en 105 ha dennen
- Meeste hakhout van slechte kwaliteit

ALTERRA

Molinetalia
overig grasland
akker
Ericion
Calluno-genestion
Alnion
Querceo-betulum
Fago-quercetum
Alno-padion
naaldbos
Potametea

Streefbeeld: begeleid-natuurlijke eenheid?

ALTERRA

ALTERRA

Streefbeeld: halfnatuurlijke eenheid?

Weinig effect op patronen en structuren

Broekbossen hoge potenties voor natuur

- verdroging tegengaan
- areaal
- hakhoutbeheer aan randen hervatten?
  - oude bossoorten
  - rabatten
  - beleving

ALTERRA

Conclusie/discussie

- Bijzonder landschap met bijzondere natuurwaarden
- Identiteit
- Potenties in combinatie natuurontwikkeling en behoud historische landschapswaarden

ALTERRA

Conclusie/discussie

- Bijzonder landschap met bijzondere natuurwaarden
- Identiteit
- Potenties in combinatie natuurontwikkeling en behoud historische landschapswaarden

ALTERRA